

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ 2017

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

A. Στις άλλες ικανότητες, όπως εσύ αναφέρεις, αν κανείς ισχυρίζεται ότι είναι καλός αυλητής, ή ξέρει κάποια άλλη τέχνη που στη πραγματικότητα δεν τη ξέρει, τότε ή τον κοροϊδεύουν ή θυμώνουν μαζί του, και οι δικοί του άνθρωποι τον πλησιάζουν και του δίνουν συμβουλές σα να είναι παράφρων? στη δικαιοσύνη όμως και στην υπόλοιπη πολιτική αρετή, ακόμα και αν ξέρουν πως κάποιος είναι άδικος, αν αυτός από μόνος του λέει την αλήθεια για τον εαυτό του ενώπιον πολλών, πράγμα που στη πρώτη περίπτωση θεωρούσαν σωφροσύνη, δηλαδή να λέει την αλήθεια, σ' αυτή τη περίπτωση το θεωρούν τρέλα, και διατείνονται (υποστηρίζουν) πως όλοι πρέπει να λένε πως είναι δίκαιοι, είτε είναι είτε όχι – διαφορετικά (υποστηρίζουν) πως είναι τρελός αυτός που δεν παριστάνει το δίκαιο? και αυτό, γιατί είναι υποχρεωτικό να μην υπάρχει κανείς που να μην έχει με κάποιο τρόπο μερίδιο σ' αυτή, διαφορετικά (αν υπάρχει) να μη ζει μαζί με τους ανθρώπους.

B1. οι άνθρωποι σε κάποιο στάδιο της εξέλιξης τους κατάλαβαν και συνειδητοποίησαν πως η επιβίωση τους δεν θα επιτευχθεί, αν δεν συνυπάρξουν από κοινού σε οργανωμένα πολιτικά σύνολα. συνειδητοποίησαν, επίσης, πως αυτό δεν θα συμβεί αν δεν υπάρχει δικαιοσύνη, αλληλοσεβασμός, αίσθημα τιμής μεταξύ τους. επομένως οι άνθρωποι δέχτηκαν τις αρχές της αιδούς και δίκης για να συγκροτήσουν αυτά τα κοινωνικά σύνολα, ώστε να επιβιώσουν. Αυτό σημαίνει βέβαια πως οι άνθρωποι είχαν μία φυσική προδιάθεση, είχαν την δυνατότητα για την δημιουργία της ηθικής τους συνείδησης. όπως έλεγε και ο Αριστοτέλης «η φύση μας έδωσε τα εφόδια (ΛΟΓΟΣ) για την απόκτηση αρετών...». Άρα ο Πρωταγόρας επιτυγχάνει τον ένα από τους δύο στόχους του, δηλαδή ότι η αρετή είναι έμφυτη στους ανθρώπους, διότι είχαν την προδιάθεση να τη δεχτούν. Αυτό το δηλώνει εναργέστερα όταν λέει πως “σ' έναν πολιτισμένο κόσμο όλοι οι άνθρωποι τις κατέχουν ως ένα βαθμό τις αρετές”. Τι εννοεί εδώ ο Πρωταγόρας; : Οποιοσδήποτε άνθρωπος γεννάται μέσα σε μια πολιτική κοινωνία, σ' έναν πολιτισμένο κόσμο, είναι δεδομένο πως θα γαλουχηθεί με τις αρχές αυτές, της δικαιοσύνης και σωφροσύνης από το ίδιο το κοινωνικό σύνολο, διότι πάνω σε αυτές τις αρχές στηρίζει τη συμβίωση – συνύπαρξη του. Γαλουχείται σε τέτοιο σημείο, ώστε να μην δικαιούται κανένας απολύτως να ισχυριστεί πως είναι άδικος- αδίστακτος- ασεβής κλπ... Και, όπως είδαμε ο κάθε άνθρωπος έχει την προδιάθεση να τις δεχτεί, και γι' αυτό ακριβώς τις δέχεται. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο οι Αθηναίοι δέχονται την συμβουλή οποιουδήποτε για τα πολιτικά ζητήματα, διότι ακριβώς όλοι κατέχουν τις ηθικοπλαστικές αρετές ως ένα σημείο, από τη στιγμή που γεννήθηκαν και γαλουχήθηκαν μέσα σε οργανωμένα πολιτικά σύνολα.

Η συλλογιστική πορεία του Πρωταγόρα

Στις τέχνες:

- έστω ότι κάποιος δεν είναι καλός αυλητής
- αν πει το αντίθετο, ότι είναι δηλαδή, είναι τρελός
- αν πει την αλήθεια, ότι δεν είναι δηλαδή, είναι μυαλωμένος

στις αρετές (δικαιοσύνη):

- έστω ότι κάποιος δεν είναι δίκαιος
 - αν πει ότι είναι δίκαιος, είναι μυαλωμένος
 - αν πει ότι δεν είναι, είναι τρελός
 - αν, μάλιστα, παριστάνει το δίκαιο, είναι μυαλωμένος
 - αν δεν παριστάνει το δίκαιο, είναι τρελός
- συμπέρασμα: ήγουνται πάντες άνθρωποι πάντα άνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καί τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς (= όλοι οι άνθρωποι πιστεύουν πως κάθε άνδρας έχει μερίδιο και στη δικαιοσύνη και στην άλλη πολιτική αρετή)

Ο συλλογισμός, το επιχείρημα του Πρωταγόρα

Θέση: όλοι οι άνθρωποι νομίζουν πως κάθε άντρας έχει μερίδιο στην πολιτική αρετή («ήγουνται πάντες άνθρωποι ...πολιτικῆς ἀρετῆς»).

Αιτίες: α) επειδή όλοι πρέπει να ισχυρίζονται πως είναι δίκαιοι

β) επειδή είναι αναγκαίο να έχει ο καθένας μερίδιο στην πολιτική αρετή

Κριτική του συλλογισμού

Ός προς τη λογική ορθότητα : ενώ η αποδεικτέα θέση έχει αποφαντική διατύπωση ήγουνται ...μετέχειν] στις δυο αιτιολογήσεις υπάρχει δεοντολογική διατύπωση [δειν φάναι καί αναγκαιον μετέχειν]. Το ζητούμενο όμως είναι τι συμβαίνει και όχι τι πρέπει να συμβαίνει.

Ο Πρωταγόρας αποδεικνύει τι πιστεύουν οι άνθρωποι για την καθολικότητα της πολιτικής αρετής και όχι τι συμβαίνει στην πραγματικότητα. Ο Πρωταγόρας στηρίζεται στην κοινή αντίληψη, καθώς ακολουθεί εμπειρική απόδειξη, (αρχίζει με την λέξη τεκμήριον) · δεν το θεμελιώνει λογικά το επιχείρημα του, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν έχει ουσιαστικό περιεχόμενο.

B2. Ο ένας από τους δύο στόχους του Πρωταγόρα είναι να αποδείξει ότι οι ηθικό-πολιτικές αρετές είναι έμφυτες (φύσει) στον άνθρωπο? αυτό πρέπει να το κάνει, διότι έχει αναλάβει να δικαιολογήσει την αρχή πάνω στην οποία βασίζεται η αθηναϊκή δημοκρατία, ότι δηλαδή τα ζητήματα της πολιτικής δεν είναι τεχνικά θέματα, επομένως η συμβουλή του «σιδηρουργού ή του υποδηματοποιού» μπορεί να είναι εξίσου καλή με οποιουδήποτε άλλου, πράγμα που φαίνεται να υποδηλώνει ότι οι απαραίτητες αρετές είναι έμφυτες στον άνθρωπο, και όχι κάτι που μεταδίδεται με την διδασκαλία.

Ο αυλητής που διατείνεται ότι είναι καλός, ενώ δεν είναι, προκαλεί το χλευασμό, την οργή και την αγανάκτηση των οικείων του. Θεωρούν ότι έχει χάσει τη λογική του και τρέχουν κοντά του να τον νουθετήσουν με την ιδέα ότι είναι

ανισόρροπος. Ο άδικος όμως που ομολογεί πως είναι άδικος θεωρείται παράφρων. Όλοι λοιπόν ισχυρίζονται πως κάθε άνθρωπος πρέπει να επιμένει ότι είναι δίκαιος [είτε είναι είτε όχι]. Αν δεν είναι, πρέπει να προσποιείται ότι είναι. Και αν δεν τηρεί αυτή την αρχή θεωρείται τρελός. Αυτό όμως γίνεται, πολύ απλά, διότι στην πολιτισμένη κοινωνία είναι αδιανόητο να δεχτούμε πως ένας άνθρωπος δεν ενστερνίστηκε τις αρχές του δικαίου και του αλληλοσεβασμού, πάνω στις οποίες θεμελιώνεται η κοινωνική συνύπαρξη. Η αιδώς και η δίκη καλλιεργούνται, όπως είδαμε, στις πολιτισμένες κοινωνίες. Αποτελούν την προϋπόθεση της κοινωνικής συνύπαρξης. Ο μύθος του Προμηθέα, με την παρέμβαση του Δία, συμβόλιζε την τεράστια ανάγκη που υπάρχει για καθολική συμμετοχή των ανθρώπων στις δύο αυτές αρετές, ώστε να διασφαλιστεί η κοινωνική αρμονία και ευταξία μέσα στις πόλεις και κατ' επέκταση η επιβίωση τους. Η συνύπαρξη των ανθρώπων είναι αδιανόητη, αν δεν διαθέτουν όλοι την δικαιοσύνη και την σωφροσύνη, τις αρετές του πολίτη γενικά. Αν δεν τις κατέχει, πρέπει να υποκρίνεται πως τις κατέχει· η υποκρισία είναι ο φόρος που οφείλει η κακία στην αρετή. Βέβαια η αιδώς και η δίκη, όπως και η πολιτική αρετή, δεν είναι έμφυτες στον άνθρωπο, ασχέτως αν στηρίζονται σε ένα υπόβαθρο φυσικό και κοινό σε όλους. Ο άνθρωπος άπαξ και γεννάται μέσα σε μία πολιτική κοινωνία, είναι ευνόητο ότι θα γαλουχηθεί με τις αρχές της δικαιοσύνης και της σωφροσύνης (αιδώς και δίκη) από το ίδιο το κοινωνικό σύνολο, καθώς αποτελούν τις βάσεις της συμβίωσης-συνύπαρξης. Αποτελεί προσωπική υπόθεση του καθενός να τις δεχτεί και να προσπαθήσει γι' αυτές, ώστε να ενταχθεί μέσα στο κοινωνικό σύνολο αρμονικά. Αν δεν τις δεχτεί, ή θα υποκρίνεται πως τις έχει μέχρι να τις αποκτήσει ή δεν θα πρέπει να συγκαταλέγεται μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Από κει και πέρα, αυτές οι αρετές, οι αρετές του πολίτη, μπορεί να είναι το υπόβαθρο της ολοκληρωμένης πολιτικής αρετής, ωστόσο για να ολοκληρωθούν και να γίνουν ?νεργεί? πολιτική αρετή θα χρειαστούν τον κατάλληλο διδάσκαλο και την κατάλληλη παιδεία.

B3. Ο Σωκράτης είχε διαπιστώσει ότι σε τεχνικά θέματα οι Αθηναίοι στην εκκλησία του δήμου δέχονται την άποψη μόνο των επαϊόντων. Ενώ για θέματα πολιτικά δέχονται την άποψη όλων των πολιτών. Άρα, είχε διαπιστώσει, η πολιτική αρετή δεν διδάσκεται. Ο Πρωταγόρας μέσω του μύθου καταδεικνύει ότι λόγω της ?ιδο?ς και τ?ς δίκης (σωφροσύνη και δικαιοσύνη), αρετές που στην ουσία συνιστούν την πολιτική αρετή και είναι καθολικές για τους ανθρώπους, οι άνθρωποι μπορούν να ανεβαίνουν στο βήμα της εκκλησίας και να εκφράζονται, να συμβουλεύουν. Βάσει όμως όλων αυτών των δεδομένων, γεννάται το εξής ερώτημα: σε τι χρειάζεται πλέον η διδασκαλία του Πρωταγόρα, εφόσον οι πάντες διαθέτουν την πολιτική αρετή;

άρση της αντίφασης: Το ερώτημα που μόλις γεννήθηκε, που στην ουσία πρόκειται για παράδοξο, μιας και ο Πρωταγόρας, ενώ υποστήριξε ότι διδάσκει την πολιτική αρετή, τώρα υποστηρίζει ότι πολιτική αρετή (α?δώς και δίκη) υπάρχουν καθολικά σε όλους τους ανθρώπους, μπορεί να απαντηθεί ως εξής: ο Δίας φύλαξε ζηλότυπα μακριά απ' τους ανθρώπους το υπέρτατο αυτό αγαθό (πολιτική τέχνη) και το μόνο που έστερξε να τους δώσει ήταν η αιδώς και η δίκη, δύο βασικές πολιτικές αρετές, που όμως δεν ισοδυναμούν με την πολιτική τέχνη. Πρόκειται για ένα είδος "σπερματικής" πολιτικής τέχνης, για μια πολιτική τέχνη σε "δυνάμει" κατάσταση, που για να ξεδιπλωθεί και να εμφανιστεί σε κατάσταση "ενεργεία" προϋποθέτει μακρόχρονη καλλιέργεια συνοδευόμενη από μόχθο, φροντίδα και μάθηση. Έτσι εξηγείται το παράδοξο, που με μια πρώτη ματιά φαίνεται αντίφαση, χωρίς όμως να είναι στ' αλήθεια. Δηλαδή αφού όλοι ανεξαιρέτως κατέχουν τις πολιτικές αρετές, τι τους χρειάζεται η διδασκαλία της πολιτικής τέχνης; Η απάντηση βρίσκεται στο ότι το επιδιωκόμενο, δηλαδή η πολιτική τέχνη, δεν ταυτίζεται με τις προϋποθέσεις της επίτευξής της, δηλαδή την αιδώ και την δίκην, αλλά ούτε και διαφοροποιείται σε μεγάλο βαθμό από αυτές. Κατά τον Πρωταγόρα ο άνθρωπος πρέπει να κινείται από τη "δυνάμει" πολιτική τέχνη στην " ενεργεία" πολιτική τέχνη, μέσω της μάθησης και της διδασκαλίας. Ούτε είναι λοιπόν, ούτε δεν είναι κάτοχος της πολιτικής ο άνθρωπος. Γίνεται κάτοχός της μόνο όταν επωφεληθεί από τις προϋποθέσεις που του έχουν δοθεί. Έτσι επαφίεται στην ελεύθερη βούληση του ανθρώπου να δεχτεί τα δώρα του Δία, μιας και δεν είναι έμφυτα- βάσει του μύθου -αλλά δόθηκαν κατά την πορεία εξέλιξης του ανθρωπίνου γένους.

Ο Σωκράτης θέτει ένα επιχείρημα στο παράλληλο μεταφρασμένο κείμενο για να τονίσει ότι η πολιτική αρετή δεν είναι διδακτή :

-Σε τεχνικά θέματα, έξω απ' τα πολιτικά, καλούνται στην εκκλησία του δήμου να δώσουν την συμβουλή τους μόνο όσοι έχουν εξειδικευμένες γνώσεις, που τις έχουν διδαχτεί (ειδικοί, επαΐοντες).

-Σε πολιτικά θέματα, οι Αθηναίοι – που είναι σοφοί και που η άποψή τους έχει βαρύνουσα σημασία – αναγνωρίζουν την αρμοδιότητα σε κάθε συμπολίτη τους να δίνει στην εκκλησία του δήμου συμβουλές, χωρίς να έχει διδαχτεί από πουθενά αυτό το πράγμα και χωρίς να έχει δάσκαλο.

--Συμπέρασμα: Γι' αυτό οι Αθηναίοι δεν θεωρούν ότι το πράγμα αυτό (πολιτική τέχνη) είναι κάτι που διδάσκεται.

Ωστόσο ο Σωκράτης πιστεύει το ακριβώς αντίθετο. Στην πραγματικότητα, το ότι η αρετή και η πολιτική τέχνη διδάσκονται ήταν ακλόνητη πεποίθηση του Σωκράτη. Στον νεαρό Γλαύκωνα, τον αδερφό του Πλάτωνα, που ονειρευόταν πολιτικές επιτυχίες χωρίς να διαθέτει τα απαραίτητα για τον σκοπό αυτό εφόδια,

ο Σωκράτης τον συμβούλευσε να φροντίσει πρώτα να μάθει αυτά που θέλει να επιτελέσει στην πόλη. Ο ίδιος μάλιστα δεν δίστασε να παραδεχτεί ότι με το δικό του τρόπο προσπαθούσε να καταστήσει τους άλλους ικανούς πολιτικούς. Όταν, λοιπόν, βρίσκεται στο κέντρο της σωκρατικής φιλοσοφίας η πεποίθηση ότι τόσο η αρετή όσο και η πολιτική τέχνη διδάσκονται, ποιος είναι άραγε ο λόγος της άρνησης να δεχτεί στη συγκεκριμένη συζήτηση με τον Πρωταγόρα πως η πολιτική τέχνη είναι διδακτή;

Ο Σωκράτης, με όσα λέει, μας δημιουργεί την εντύπωση ότι δεν πιστεύει στο διδακτό της αρετής, ασχέτως αν το πίστευε και την δίδασκε. Η αλήθεια είναι πως ο Σωκράτης δεν πιστεύει ότι η αρετή μπορεί να μεταδοθεί ως έτοιμη γνώση, έτσι όπως κάνανε οι σοφιστές. Και οι δύο έχουν την παραδοσιακή διανοουμενίστικη μέθοδο: σε αντίθεση προς την κοινή άποψη του καιρού τους, πιστεύουν πως αν κάποιος γνωρίζει τι είναι πραγματικά καλό γι' αυτόν, θα μπορούσε να ενεργήσει σύμφωνα με την γνώμη του. Και οι δύο τους όμως χαρακτηρίζουν αυτήν την νοησιαρχία τους διαφορετικά. Σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, μπορεί κανείς να διδάχεται την αρετή, αλλά όχι με την πνευματική μόρφωση: ο άνθρωπος την διδάσκεται, όπως διδάσκεται την μητρική του γλώσσα, δηλαδή μεταβιβάζεται σ' αυτόν όχι με την τυπική διδασκαλία, αλλά με αυτό που οι ανθρωπολόγοι ονομάζουν «κοινωνικό έλεγχο». δηλαδή μέσα απ' το οικογενειακό του περιβάλλον, τους δασκάλους, μέσα από τους νόμους της πολιτείας, τελικά μέσα από το ίδιο το κοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο ζει. Για τον Σωκράτη, αντίθετα, η αρετή, είναι ή θα έπρεπε να είναι «επιστήμη», ένας κλάδος επιστημονικής γνώσης. στον διάλογο αυτό παρουσιάζεται να μιλά σαν να θεωρεί πως η κατάλληλη μέθοδος της αρετής είναι ο προσεχτικός υπολογισμός των μελλοντικών πόνων και ηδονών. Ο Σωκράτης πίστευε πως η αρετή είναι γνώση, και μάλιστα γνώση που προχωρεί από μέσα προς τα έξω, καθώς είναι ανάμνηση... πίστευε πως η αρετή δεν είναι ένα σύνολο από τα πρότυπα συμπεριφοράς, που πρέπει να προσληφθούν με τον εθισμό, αλλά είναι μία συνεπής πνευματική στάση, που ξεπηδά από μία δυναμική κατανόηση της φύσης και της ανθρώπινης ζωής. Είναι η αρετή μία γνώση όχι όμως ως καθαρή λογική, αλλά έχει σχέση με την ανθρώπινη φύση ολοκληρωτικά. Επίσης, οι σοφιστές παρείχαν την γνώση έτοιμη, ως προϊόν αντί πληρωμής. Ο Σωκράτης πιστεύει σε αντικειμενικού κύρους αλήθειες, που όμως δεν έχουν το χαρακτήρα της έτοιμης γνώσης (σε αντίθεση με τους σοφιστές που υποστήριζαν ότι την διδάσκουν). Την θέση του παραδοσιακού τύπου διδασκαλίας την παίρνει σε αυτόν η ειρωνεία και η μαιευτική. Με τη σχολαστική και πεζολόγο διαλεκτική του, ο Σωκράτης καταλήγει επαγωγικά στη διατύπωση ορισμών που ανοίγουν το δρόμο στη διερεύνηση της βαθύτερης ουσίας των όντων. ο Σωκράτης πραγματεύεται τις ηθικές αρετές και προσπαθούσε, πρώτος αυτός, να δώσει σχετικά με αυτές γενικούς ορισμούς. Ως διδάσκαλος, ο Σωκράτης περισσότερο

παρακινεί τους άλλους να ανακαλύψουν την αλήθεια, παρά τους την προσφέρει ο ίδιος.

Με την αμφιβολία που προβάλλει στον Πρωταγόρα, ουσιαστικά τον προκαλεί να του αποδείξει το αντίθετο. Η απάντηση στο ερώτημα θα μπορούσε να αναζητηθεί στη διαφορά αντιλήψεων μεταξύ του Σωκράτη και των σοφιστών σχετικά με τη διδασκαλία της αρετής και της πολιτικής τέχνης. Δηλώνοντας, λοιπόν, ότι δεν θεωρεί την πολιτική τέχνη κάτι το διδακτό, ο Σωκράτης χρησιμοποιεί ένα τέχνασμα, με το οποίο αποσκοπεί να ελέγξει τι ακριβώς διδάσκει ο Πρωταγόρας, σε ποιο βαθμό κατέχει το αντικείμενο της διδασκαλίας του και με ποιο τρόπο επιχειρεί να μεταδώσει τις γνώσεις του στους μαθητές του. Δηλαδή στην ουσία ελέγχει τον Πρωταγόρα ως παιδαγωγό.

B4. α) Σωστό, β) Λάθος, γ) Σωστό, δ) Σωστό, ε) Λάθος

B5α. ἴωσιν -εισιτήριο, δεῖ-ένδεια, ἀνέχονται-έξη, εἰδῶσιν -συνείδηση

B5β. η σημασία των λέξεων στο κείμενο είναι η εξής : αρετή = γνώση-ικανότητα, λόγος = συζήτηση, δημιουργικής = κατασκευαστικής. Άρα :

-η αρετή της δικαιοσύνης είναι η ύψιστη αξία, -δεν μου έδωσε λόγο να τον αμφισβητήσω, -η ενασχόληση με την ποίηση καθίσταται μία δημιουργική πραγματεία.

Διάμεσος
Φροντιστήριο Μέσης Εκπαίδευσης

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Γ1. Όταν ο λόγος χάσει την αίγλη του ρήτορα και την υφή της φωνής του και τις μεταλλαγές που συμβαίνουν κατά την διάρκεια της ρητορείας του, αλλά και την επικαιρότητα και το πρακτικό ενδιαφέρον, και πλέον δεν υπάρχει τίποτα που να τον υποστηρίζει και να τον βοηθάει να πείσει, αλλά έχει απογυμνωθεί και αδειάσει από όλα όσα αναφέρθηκαν και όταν κάποιος τον διαβάσει πλέον χωρίς εμπιστοσύνη, χωρίς να μπορεί να εντοπίσει κάποια χρήση/αξία, αλλά τον διαβάσει σαν να μετράει αριθμούς, τότε κατά την γνώμη μου εύλογα φαίνεται σε όσους τον ακούν ασήμαντος. Αυτά ακριβώς μπορούν να βλάψουν τον παρόντα λόγο που επιδεικνύεται και να τον κάνουν να φαίνεται κατώτερος.

Γ2α. ἀνάγνωθι, ἀπαριθμοῖεν, ἀκούσεσθαι, μάλα, φανῆτε

Γ2β. τοῦ προειρημένου ἅπαντος ἔρημοι γένωνται

Γ3α. τῶν μεταβολῶν : αντικείμενο στο ρήμα ἀποστερήθη

τῶν προειρημένων : γενική αντικειμενική στο ἔρημος

γυμνός : κατηγορούμενο στο λόγος από το συνδετικό ἤ

εικότως : επίρρημα τρόπου στο ρήμα δοκεῖ

τοῖς ἀκούουσιν : δοτική προσωπική κρίνοντος προσώπου στο δοκεῖ

Γ3β. Ἄπερ καὶ τὸν [...] ἐπιδεικνύμενον μάλιστ' ἂν βλάψει καὶ φαυλότερον φαίνεσθαι ποιήσειεν :

κύριες πρότασεις, καθώς τα δύο ρήματα συνδέονται με το παρατακτικό **καὶ**, και ως εκ τούτου εφαρμόζεται ο γνωστός κανόνας ότι μετά από ισχυρό σημείο στίξης η αναφορική αντωνυμία δεν εισάγει. Το **Ἄπερ** είναι υποκείμενο των δύο ρημάτων (απτική σύνταξη). Το **τὸν [...]** ἐπιδεικνύμενον είναι αντικείμενο του **ἂν βλάψει** και άμεσο αντικείμενο του (**ἂν**) **ποιήσειεν**, αλλά και υποκείμενο του απαρεμφάτου **φαίνεσθαι**. Το απαρέμφατο **φαίνεσθαι** είναι άμεσο αντικείμενο του (**ἂν**) **ποιήσειεν**, ενώ το **φαυλότερον** είναι κατηγορούμενο στο υποκείμενο **τὸν [...]** ἐπιδεικνύμενον του απαρεμφάτου **φαίνεσθαι**.